

Terugblik kennissessie Duurzame samenwerking met natuurorganisaties

Beheer van natuurgebieden is steeds meer een onlosmakelijk onderdeel van vleesveehouderij bedrijven met zoogkoeien. De aanpak en invulling van de samenwerking varieert afhankelijk van pachter en terreinbeherende organisatie. Het is waardevol om hierover met elkaar van gedachten te wisselen en in gesprek te gaan over pluspunten en verbetermogelijkheden. Dit was de aanleiding voor een bijeenkomst op 18 maart 2024 van de Vleesvee Academie. De ongeveer 25 deelnemers van uiteenlopende bedrijven uit diverse regio's brachten met elkaar veel ervaring en inzichten in.

Praktijkvoorbeeld

Ondernemer Michel de Koning van [Hoeve de Groenzoom](#) in Berkel en Rodenrijs werkt in het familiebedrijf waarbij de beste vleeskwiteit wordt nagestreefd door de juiste voeding, lange mestperiode en aandacht voor dierenwelzijn. Een [video](#) geeft een impressie. Ze mesten koeien en stieren van diverse rassen af: Blonde d'Aquitaine, Limousin, Verbeterd Roodbont en Belgisch witblauw, waar elk een bepaalde afnemer voor is. Dit zijn [MRIJ Piet van de Berg](#) onder het label 'nice to meat' voor de horeca, slagerijen en [Natuurvlees Nederland](#).

Beheer natuurterrein

Het bedrijf beheert met het vleesvee en schapen circa 140 hectare natuurterrein voor Staatsbosbeheer en een particuliere organisatie. Het gaat om weidevogelbeheer en het beweiden evenals maaien/afvoeren van kruiden- en faunairijk grasland. De extensieve weidegang is een goede opstap voor het afmesten in de stal.

De kosten voor het beheer dienen niet te hoog te worden, dan is het onvoldoende rendabel en wordt ermee gestopt, aangezien de bedrijfsvoering op een andere wijze ook zonder het beheer kan. Het persen van balen kost al meer dan het waard is. Als het areaal natuurgrond krimpt kan het qua arbeid en loonwerk niet meer uit. Voor de horeca-afnemers is de natuurbegrazing wel een belangrijke troef in het product wat ze presenteren, hier betalen ze alleen niet echt meer voor. Voor slagerijen is dit anders, omdat zij tegen de Belgische markt dienen te concurreren.

Pacht-afspraken

Als gevolg van het Didam-arrest kwam natuurgrond van Staatsbosbeheer nabij Hoeve de Groenzoom vrij. Hier schreef het bedrijf niet op in. Toen er voor 60 à 70 hectare grond geen pachter was, is terug in gesprek gegaan met elkaar en kon wel zaken gedaan worden. Het is een reguliere pacht wat tot zes jaar automatisch wordt verlengd. Vastgelegd is het soort beheer (met maaidata ed) om de doelstellingen voor de ontwikkeling van het gebied te behalen. In het contract staat de maximaal toegestane hoeveelheid stikstof en fosfaat. Er mag echter geen mest worden opgebracht.

Vanuit de aanwezigen werd opgemerkt dat bij vleesveehouders goed beheer het uitgangspunt is. Er zijn melkveehouders die vanwege de afbouw van de derogatie, grond willen om kosten te verlagen doordat dan minder mestafzet nodig is. Moet je dan als terreinbeherende organisatie hiermee willen samenwerken of beter kiezen voor een vleesveehouder?

TBO's overeenkomsten en verschillen.

Natuurmonumenten is een vereniging met bijna 900.000 leden en LandschappenNL is een koepel van provinciale organisaties met 300.000 leden en donateurs. Staatsbosbeheer (SBB) verschilt hiervan omdat het als RWT (rechtspersoon met wettelijke taken), wordt gezien als de overheid en daardoor een bredere rol heeft zoals ook voor maatschappelijke opgaven. Bij elkaar beheren de drie organisaties bijna 500.000 hectare, waarvan ruim de helft door SBB. Hierbij hebben de drie organisaties een samenwerking met bijna 5.000 boeren/pachters.

Natuurinclusieve landbouw

In 2018 is SBB op verzoek van het ministerie begonnen met helpen in de transitie waarbij boeren op eigen landbouwgrond natuurinclusieve landbouw (NIL) realiseren. Inmiddels zijn Natuurmonumenten en LandschappenNL ook hiermee aan de slag, wat nog minder concreet is. Afgelopen vrijdag is door het Louis Bolk Instituut en CLM een [boek](#) uitgebracht over natuurinclusieve landbouw (NIL) in de praktijk met diverse voorbeelden van boeren. Voor de terreinbeherende organisaties is samenwerking belangrijk voor versterking van de natuurgebieden en de natuurkwaliteit in het landelijk gebied. Inmiddels zijn er 30 NIL samenwerkingen ([video](#) één van de bedrijven). Voor vakbekwaamheid vereist SBB dat pachters een 3-daagse cursus volgen om 'de taal van het beheer te leren spreken'. Voor pachten bij Natuurmonumenten is het de 8-daagse cursus. Boswachters volgen ook een cursus aan de agrarische hogeschool omdat de samenwerking eveneens een bepaalde inzet en kennis van een agrarisch bedrijf vraagt.

Voor SBB geldt (vanwege het [Didam-arrest](#)) sinds 2024 openbare inschrijving op basis van een aantal criteria, als een lopend pachtcontract eindigt. Daarvoor is bij SBB ook een puntenstelsel ontwikkeld. Vanuit de vleesveehouderijsector is echter geconstateerd dat deze bedrijven aan een aantal punten niet kunnen voldoen. De eerste ronde wordt in mei dit jaar geëvalueerd. Natuurvlees Nederland heeft een alternatief voorstel uitgewerkt en is hierover samen met LTO Nederland in gesprek met SBB. Het is nog niet duidelijk of en wat overgenomen gaat worden. Dit wordt naar verwachting na de zomer bekend. Beide organisaties koppelen de voortgang terug naar hun achterban. Zorg- en aandachtspunten zijn te delen met de eigen belangenorganisatie en/of SBB, zodat het in de evaluatie is mee te nemen.

Bij de bijeenkomst uiten verschillende vleesveehouders hun ongenoegen. Bedrijven welke al jaren uitstekend natuurgronden voor SBB beheren, vallen nu buiten de boot, terwijl het hiervoor vaak van belang is voor de continuïteit van hun bedrijf. Wat het extra krom maakt, is dat er melkveehouders zijn die grond van SBB gaan pachten en hun eigen grond gaan verhuren. Daarnaast is het vermoeden (mede door het geldtekort bij SBB) dat de hoogste bieder altijd voorrang krijgt, wat tot verkeerde ontwikkelingen leidt. Er is behoefte aan eerlijke informatie over de inzet voor minimaal vijf jaar om te weten waar men aan toe is, zodat daar rekening mee is te houden. Zeker voor de jonge ondernemers.

SBB geeft aan dat is geprobeerd hier in de berekening rekening mee te houden. Door in de uitvraag 70% op kwaliteit en 30% op prijs te scoren. In de evaluatie wordt gekeken of dit voldoende werkt, waarbij ook de aandachtspunten van vertegenwoordigers uit de sector worden meegenomen.

Kritische prestatie indicatoren

NIL sluit aan bij het beleid voor de ontwikkeling van partnerschap en zorgt voor een duurzaam perspectief (bijvoorbeeld langere pachtovereenkomsten; bij SBB is dit een alternatief voor de openbare inschrijving mits de conclusie is dat het bedrijf als enige serieus gegadigde partij aangewezen kan worden; er moet nog wel altijd openbaar gepubliceerd worden, waarbij een andere partij kan aangeven dit ook te willen en te kunnen). Het is gebaseerd op een aantal pijlers, waaronder bodemkwaliteit en natuurlijke processen. Gekoppeld aan doelen zoals het verhogen van biodiversiteit, het stimuleren van de groen-blauwe dooradering en het zoveel mogelijk sluiten van kringlopen zijn kritische prestatie indicatoren (KPI's) opgesteld. Deze zijn concreter uitgewerkt voor de melkveehouderij en akkerbouw aan de hand van beschikbare systemen. Het is een richtinggevend kader en te zien als een groeimodel met instap- en streefwaarden. Veel is ook toepasbaar voor de vleesveesector, alleen dient deels zelf met cijfers te worden bewezen dat wordt voldaan omdat dit niet vanuit een bepaald certificeringssysteem beschikbaar is. Voor zoogkoeienhouders in de pilotgroep was dit geen probleem.

Vleesveehouders ervaren dat andere sectoren welke reeds een certificerings- en monitoringssysteem hebben, voorrang krijgen. Het is van belang om als vleesveehouderij sector te zorgen dat hiervoor ook wat voor beschikbaar komt. Verder is als kanttekening geplaatst dat NIL nooit is bedoeld als selectie criterium en het nu bij SBB wel een dergelijke status krijgt.

Het kan niet anders dan dat op een bepaalde wijze vinkjes dienen te worden gezet. De invulling hiervan is bij elke terreinbeherende organisatie anders. Als hoeveelheid benodigde eigen grond, is minimaal 30% als richtlijn aangegeven. Mocht dit niet het geval zijn, is met elkaar in gesprek te gaan over andere afspraken. Vanwege het Didam-arrest ligt dit anders bij SBB en is een verhouding van de helft eigen grond uitgangspunt. Het is een proces in ontwikkeling, waarbij SBB bijvoorbeeld lerend netwerk bijeenkomsten heeft met de deelnemende ondernemers.

Gevraagd is om te kijken naar tegemoetkomingen voor ondernemers die goede NIL-resultaten bereiken. Zoals meer grond hieraan verpachten, pachtprijs hiervoor verlagen en langere duur van pachtperiode. Bij langdurige zekerheid zijn beide partijen gebaat. Ook is een maximum van bijvoorbeeld €400 per hectare geopperd om het overbieden door grote melkveehouders die grond voor hun hoeveelheid mest nodig hebben, te voorkomen. Het is na te gaan of dit juridisch gezien kan.

Dialogoog over toekomstmogelijkheden

In twee groepen is doorgesproken over wat goed gaat en wat anders kan. Als pluspunten zijn onder andere aangegeven:

- investeren in goede relatie tussen pachter en TBO wordt gewaardeerd, korte lijntjes en duidelijke communicatie komen de samenwerking ten goede
- de flexibiliteit bij onderbouwing als een bepaalde doelstelling niet is te halen
- de samenwerking tussen de TBO's voor NIL
- het samen sterker staan met de agrariërs
- de gedeelde verantwoordelijkheid voor de transitie van de landbouw
- samenwerking met TBO geeft meerwaarde aan bedrijf voor consument

Als suggesties voor verbetering zijn zaken genoemd als

- toekomstvisie / vastigheid / lange termijn afspraken (> 12 jaar) voor bedrijfszekerheid
- bedrijfsnatuurplan toepasbaar maken voor kpi's / verpachting
- gezamenlijke afspraken vanuit tbo's met elke pachter
- oplossen achterstand vleesveesector t.o.v. melkveehouderij; verder op te pakken vanuit de sector met vlotte besluitvorming door TBO's
- beoordelen van beweegreden van pachters voor natuurbeheer
- goed beheer als wegingsfactor boven pachtprijs
- betekenis van TBO voor vleesafzet (verkennen)

Op de volgende bladzijden zijn de sheets van de bijeenkomst weergegeven.

**Kennissessie
samenwerking natuurorganisaties
18 maart 2024**

Vleesvee **Academie Vlees** **veeNL**

Programma

- Introductie VleesveeNL en Vleesvee Academie
- Presentatie Hoeve de Groenzoom
- Presentaties terreinbeherende organisaties
- Dialoog / kennisdeling
- Evaluatie en afsluiting

Vleesvee NL

- Meer en betere samenwerking
- Hogere waardering en grotere verkoop Nederlands rundvlees
- Samen kennis verzamelen en delen met alle schakel in keten
- Ondernemers en organisaties gehele rundvleessector

Vleesvee Academie

- Kijk in keten
- Succesvolle boerderijverkoop
- Inzicht in kostprijs
- In de slagerij
- Consumenteneducatie en onderzoek

Kennismaking

- (Bedrijfs)naam
- Plaats
- Soort bedrijf/vleesvee
(of hoe hierbij betrokken)

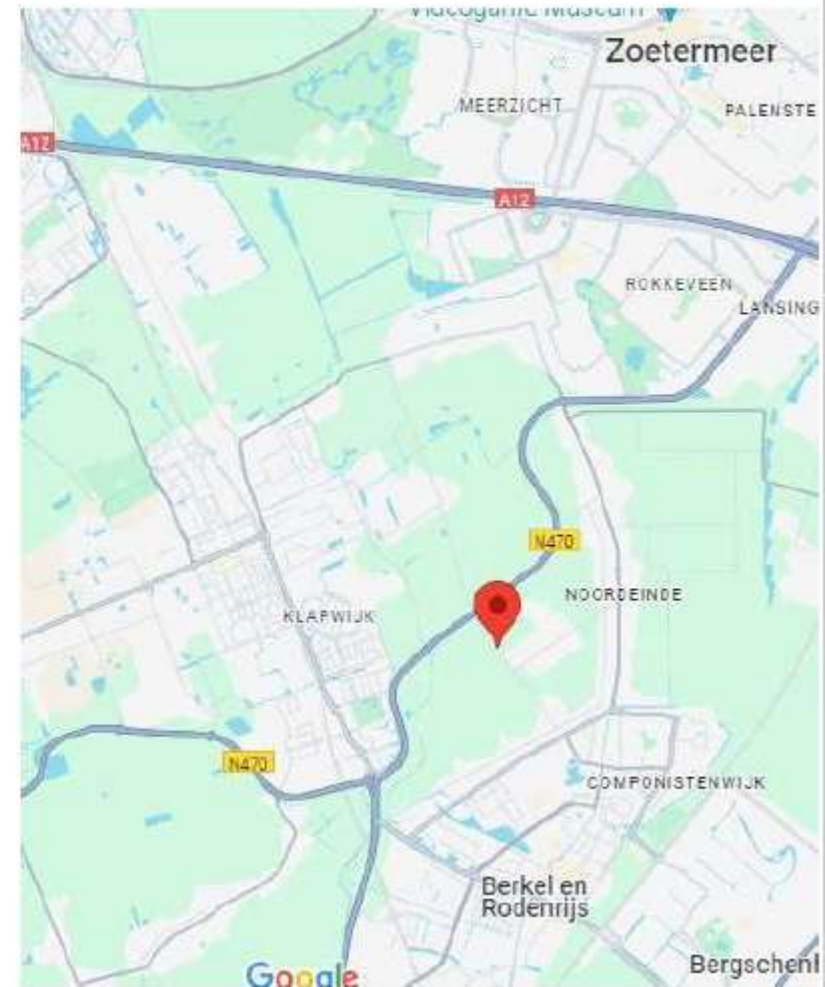
Hoeve de Groenzoom

[Video](#)

Het bedrijf

- Berkel en Rodenrijs, middenin randstad
- Afmesten van koeien en stieren
- Geen fokkerij
- Blonde d'Aquitaine, Limousin, Verbeterd Roodbont en Belgisch witblauw
- 120 lam schapen

Afnemers

- Horeca - merknaam MRIJ van Piet van der Berg
- Slagerijen
- Beter Leven keurmerk, Natuurvlees

**PIET
VAN DEN
BERG**

Natuurterreinen

- 140 hectare
- Staatsbosbeheer en particulier organisatie
- Weidevogelbeheer
- Kruiden- en faunarijk grasland
- Maaien/afvoeren en beweiden

(Meer)waarde voor bedrijf

- Maaien en afvoeren - kosten balen persen te hoog
- Beweiden
- Mestplaatsingsruimte

Strategieverandering en toekomst

Aan de slag met NIL rondom natuurgebieden

Frankwin Scheve
Staatbosbeheer

Astrid Manhoudt
Landbouwecoloog Natuurmonumenten

Theo Vogelzang
LandschappenNL

Excursie vleesvee NL 2023

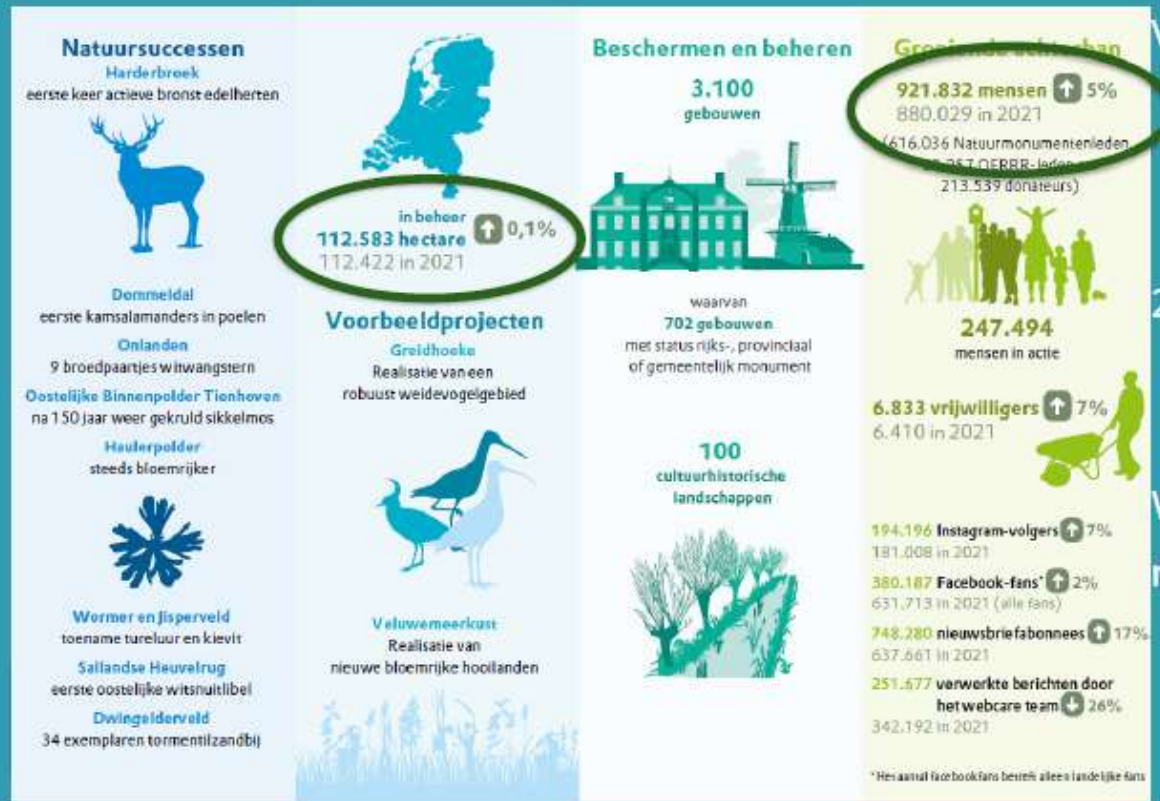

Programma

- Even voorstellen
- Wie zijn Natuurmonumenten, De twaalf landschappen en Staatsbosbeheer
- Hoe werken we samen met de landbouw
- Wat is natuurinclusieve landbouw?
- Monitoring natuurinclusieve landbouw
- Nieuw pachtproces Staatsbosbeheer
- Goede voorbeelden

Wie is Natuurmonumenten?

Vereniging met leden

26.000 ha verpacht

2000 pachters

Waarvan 1200 pachters met
ruim 19.000 ha liberale pacht

LandschappenNL

Verzamelde data van onze provinciale organisaties in

2022

Beschermde natuur, landschap en erfgoed

HECTARES IN EIGENDOM EN BEHEER

In samenwerking met
4.906
boeren/pachters

NATUURBEHEERTYPE IN HECTARES

GEBOUWEN

BEHEER EN ONDERHOUD LANDSCHAPSELEMENTEN

Betrokkenheid & vrijwilligers

Toegankelijkheid & beleving

Wie is Staatsbosbeheer

- Staatsbosbeheer is een rechtspersoon met een wettelijke taak (RWT).
- De organisatie is bij wet ingesteld en als zodanig een zelfstandig bestuursorgaan van de Rijksoverheid
- De wettelijke taak is het beheren en duurzaam tot maatschappelijk nut brengen van de toevertrouwde terreinen.
- Staatsbosbeheer heeft een brede maatschappelijke rol en is in dit opzicht geen natuurbeschermingsorganisatie pur sang maar eerder te karakteriseren als een groen nutsbedrijf
- Start van het NIL-programma in 2018

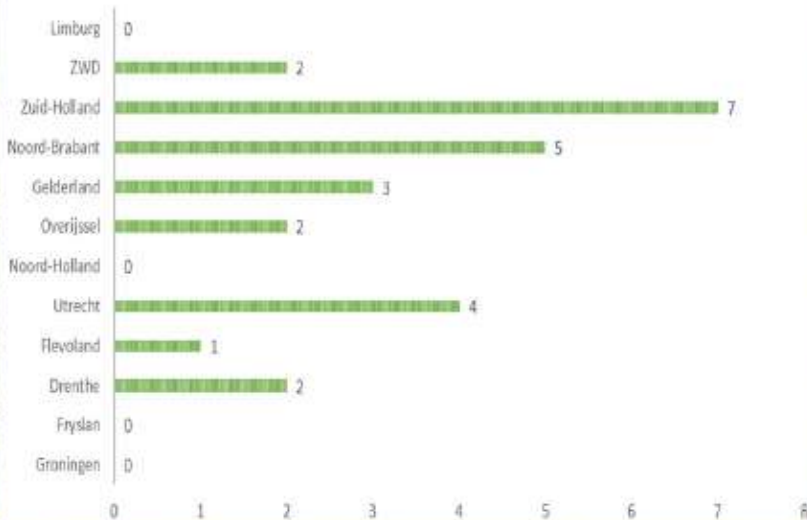
Staatsbosbeheer Nederland

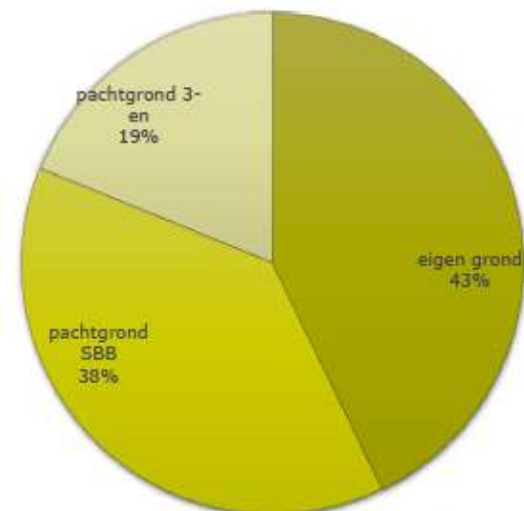
Landelijk
273.000 ha. natuur
50.000 ha. verpacht
40.000 ha. gelib. Pacht
3500 pachters

Waar staan we nu?

VERDELING NIL BEDRIJVEN (TOTAAL 26)

Verdeling grond (totaal 3336ha)

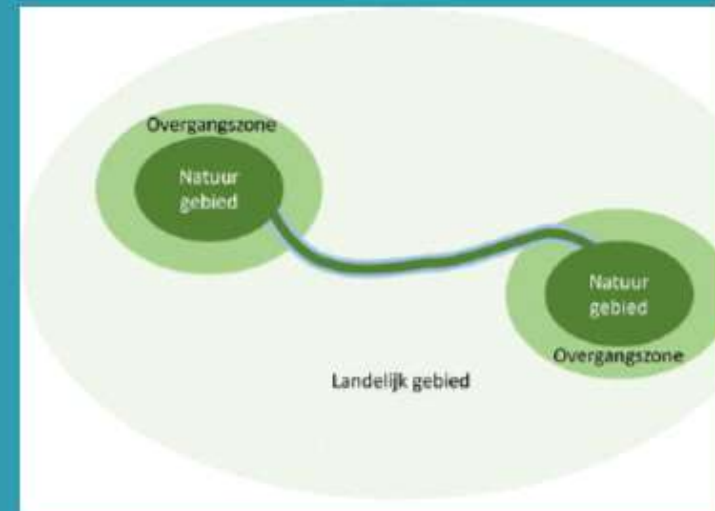
eigen grond	1427ha	43%
pachtgrond SBB	1280ha	38%
pachtgrond 3-en	629ha	19%
	3336	

Waarom is samenwerking belangrijk?

- Versterken natuurgebieden
- Versterken natuurkwaliteit landelijk gebied

Hoe willen we dat bereiken:

- Vakbekwame pachters
- Partnerschappen aangaan
- Samenwerken in gebieden
- Natuurinclusieve landbouw

Wat is natuurinclusieve landbouw?

Natuurinclusieve landbouw: waarom?

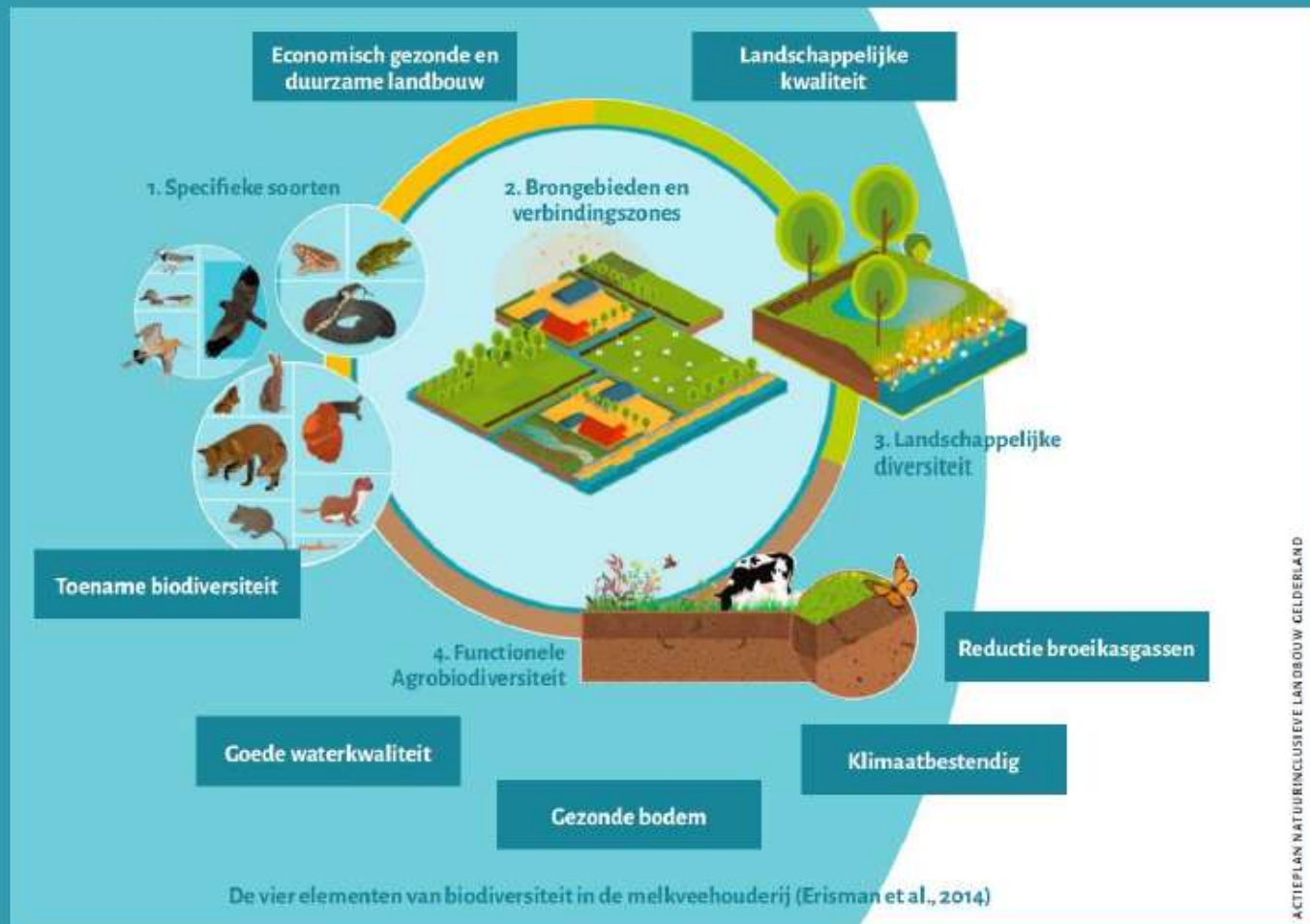
- Bijdrage aan transitie landbouw en andere maatschappelijke opgaven (klimaat, biodiversiteit, landschap, voedselkwaliteit)
- Past in het beleid van ontwikkeling van partnerschap en duurzame ingebruikgeving tussen landbouw en natuurorganisaties.
- Duurzaam perspectief voor pachter (b.v. langere pachtovereenkomst)

Natuurinclusieve landbouw: Hoe?

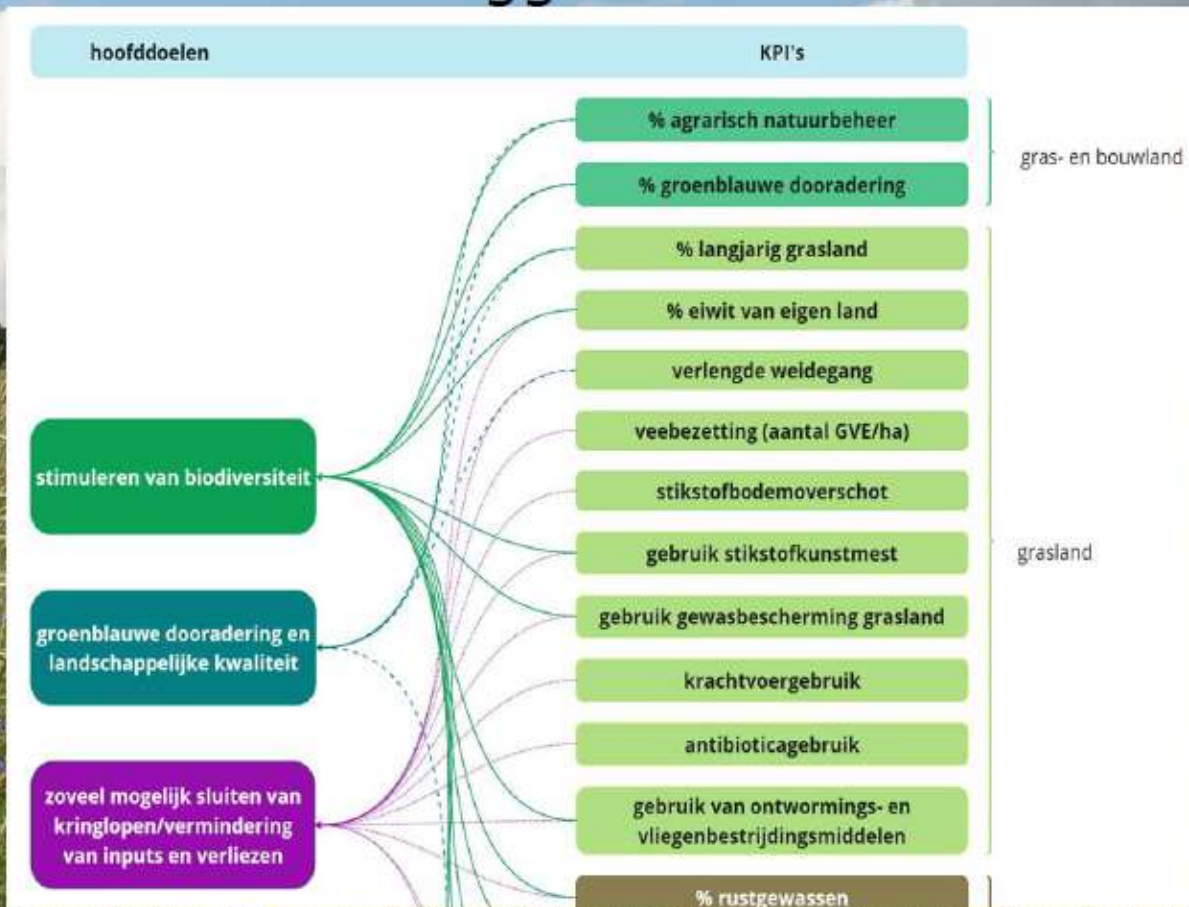
- Boer pacht grond van natuurorganisatie
- Zorgt voor optimaal beheer (SNL-proof)
- Bedrijf neemt natuurinclusieve maatregelen op eigen grond.
- Uiteindelijk minimaal op niveau 2
- Ontvangt daarvoor meer zekerheid door o.a. langjarige pachtovereenkomst.

KPI's als kader en richtinggevend

Biodiversiteit en landschap

KPI's melkvee- & akkerbouwbedrijven		Drempelwaarde	Streefwaarde
1	% agrarisch natuurbeheer (ANLb/SNL) op eigen grond	> 10%	> 25%
2	% groenblauwe dooradering (ecologisch water- en bodembeheer, landschapsbeheer en erfbeheer) op eigen grond	> 5%	> 10%

Melkveehouderij

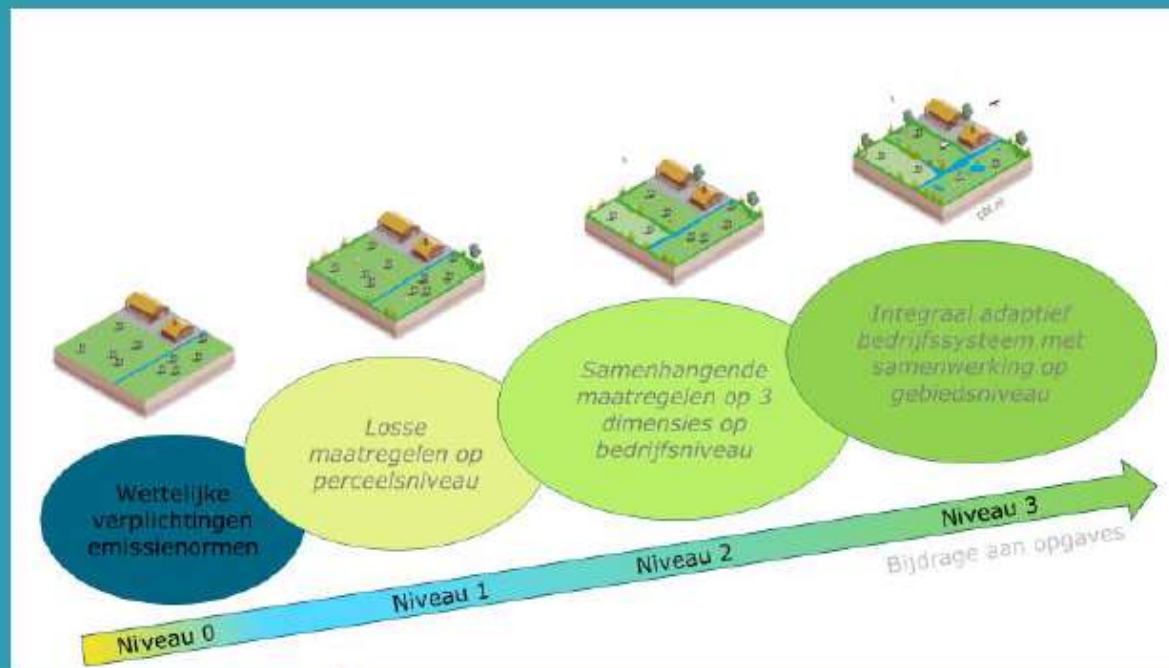
Ook geschikt voor de
zoogkoeienhouders?

KPI's melkveebedrijven			
3	% langjarig grasland (van het totale productieve bedrijfsareaal)	40%	90%
4	% eiwit van eigen bedrijf/eigen regio (< 20 km)	> 65%	> 90%
5	verlengde weidegang	> 900	> 1800
6	GVE/ha (veebezetting incl. beweidbaar natuurgrond)	< 2,0	< 1,5
7	stikstofbodemoverschot (kg N/ha)		
	<i>minerale gronden</i>	< 160	< 60
	<i>veengronden</i>	< 320	< 260
8	gebruik stikstofkunstmest	< 100	0
9	gebruik gewasbescherming grasland	alleen pleksgewijs	geen
10	krachtvoergebruik per 100 liter meetmelk	< 25 kg	< 10 kg
11	antibioticagebruik	< 3	alleen curatief en op advies van de dierenarts
12	gebruik van ontwormings- en vliegenbestrijdingsmiddelen	curatief	-

Niveaus Natuurinclusieve landbouw

Natuurmonumenten
Landschappen NL

Aan de slag met NIL

Bodemcursussen Wijland

Studiegroepen obv Wijland

Productief grasland (koeien en kruiden HVHL)

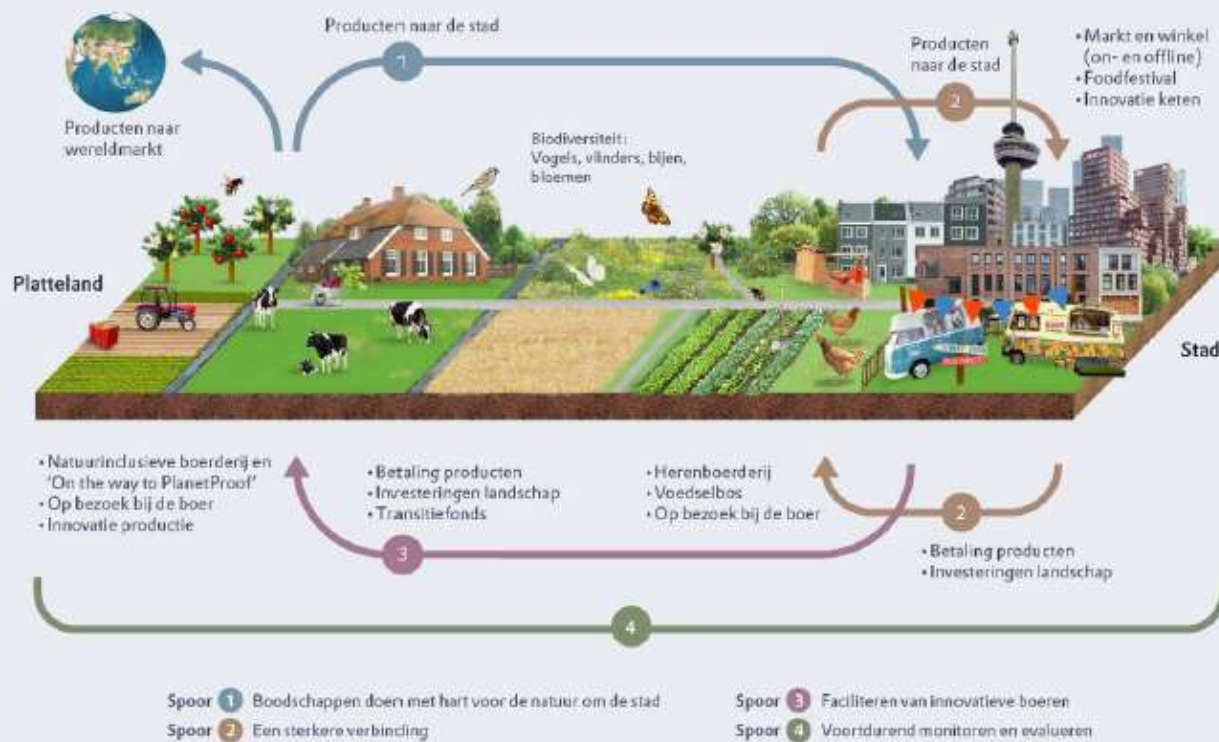
Ingezaaide akkerrand (collectief Veluwe)

Kennisbijeenkomsten (HVHL)

Graslandkarteringen, bodemonderzoek
en

Voorbeeld - Rotterdam de Boer op

Partner Velhorst - Gelderland

Bedrijfsnatuurplan obv historie gebied

105 ha pachtgrond met 10% akkerranden

Bouwplan 1 op 15

Gewassen: 80% granen, koolzaad, zonnebloemen,
boekweit, aardappels, veldbonen, luzerne,
zonnekroon, quinoa, lijnzaad

Vrienden van de Velhorst

Voorbeeld Drenthe

Eytemaheert

- Melk- en vleesvee
- 82 ha. eigen grond
- 63 ha. NM
- 16 ha. SBB

- Onderzoeksboerderij WUR
- Gesloten kringloop
- Kruidenrijk grasland
- Weidevogels
- Volledig gras gevoerd
- Groninger Blaarkop
- Vlees en kaas afzet, eigen beheer

<https://www.youtube.com/watch?v=wbVNRfi8slk>

Wat kan het opleveren voor de boer?

- Langjarige pachtafspraken
- Extra grond
- Lagere pacht prijs
- Ondersteuning bij bedrijfsontwikkeling
- Aangepaste pachtvoorwaarden
- Voorkeur NIL-pachters bij nieuwe pachtcontracten
- Ondersteuning bij vermarkting (streek-)producten

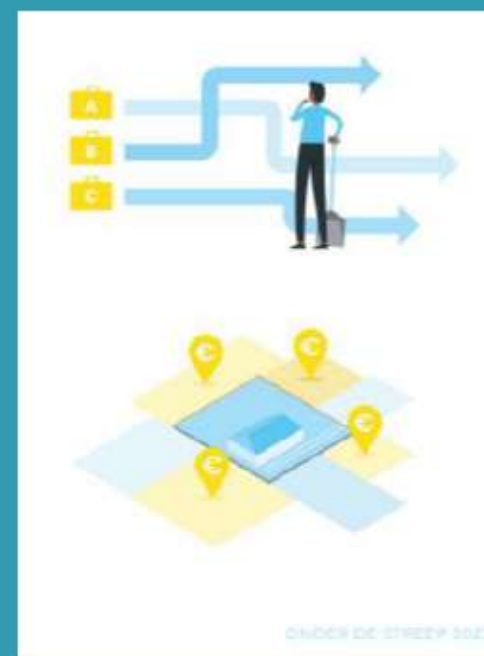

Natuurmonumenten

Landschappen

NL

Meer informatie

Staatsbosbeheer:

<https://www.staatsbosbeheer.nl/zakendoen/vastgoed> of
natuurinclusievelandbouw@staatsbosbeheer.nl

Natuurmonumenten > via de lokale beheereenheid / beheerkantoor

LandschappenNL > via de provinciale landschappen

